ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ G. FEDERICO MANCINI ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 30 ΜΑΪΟΥ 1984 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Στο πλαίσιο διαφοράς περί καταβολής οικογενειακών επιδομάτων κατ' εφαρμογή της γαλλικής κανονιστικής ρυθμίσεως, υποβλήθηκε στο Δικαστήριο αίτηση με την οποία ζητείται η ερμηνεία του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ και του κανονισμού 1408 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζονται στους διακινούμενους εργαζομένους. Πρέπει να διευκρινιστεί ευθύς εξαρχής ότι σύμφωνα με τα άρθρα L 511 και L 534 του γαλλικού κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, οι παροχές αυτές πρέπει να καταβάλλονται σε όλα τα πρόσωπα που κατοικούν στη Γαλλία και τα οποία έχουν δύο τουλάχιστον συντηρούμενα τέκνα που επίσης κατοικούν στη Γαλλία. Οι διατάξεις εφαρμογής των κανόνων αυτών διευκρινίζουν επιπλέον ότι, υπό ορισμένους όρους, τέκνο το οποίο ακολουθεί σπουδές στο εξωτερικό μπορεί να θεωρηθεί ότι κατοικεί στη Γαλλία προς τον σκοπό της καταβολής των οικογενειακών επιδομάτων.

Ο Richard Meade, αμερικανός υπήκοος, διαμένει από το 1973 με τη σύζυγό του και δύο τέκνα, που και οι τρεις είναι βρετανικής ιθαγένειας, στο Παρίσι, όπου ασκεί το επάγγελμα του νομικού συμβούλου. Το 1977 το μεγαλύτερο τέκνο αναχώρησε στη Μεγάλη Βρετανία για να συνεχίσει εκεί τις σπουδές του στο Radley College του Abingdon. Το 1980 ο αρμόδιος οργανισμός (η Caisse d'allocations familiales de la région parisienne) έκρινε ότι σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία δεν υπήρχαν πλέον οι προϋποθέσεις καταβολής των επιδομάτων (κατοικία του τέκνου στη Γαλλία) και ότι, εξάλλου, δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν να θεωρηθεί ότι το τέκνο κατοικούσε στη Γαλλία· έπαυσε επομένως να καταβάλλει τα οικογενειακά επιδόματα και ζήτησε από τους συζύγους Meade να επιστρέψουν ποσό περίπου 6 436 γαλλικών φράγκων, το οποίο είχε καταβληθεί αχρεωστήτως στο διάστημα μεταξύ Μαρτίου 1978 και Ιουνίου 1980.

Επειδή το ποσό αυτό δεν της επιστράφηκε, η Caisse ενήγαγε τους συζύγους Meade ενώπιον της Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole του Παρισιού, ώστε να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι δικαστικώς να αποδώσουν τα οικογενειακά επιδόματα. Οι σύζυγοι Meade υποστήριξαν ότι η άρνηση καταβολής των επιδομάτων αυτών στην περίπτωση τέκνου το οποίο ακολουθεί σπουδές ή αποκτά επαγγελματική επιμόρφωση στο εξωτερικό, συνιστούσε εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και, επομένως, παράβαση του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 3ης Ιουνίου 1983, το επιληφθέν δικαιοδοτικό όργανο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: «Η Caisse d'allocations familiales έχει το δικαίωμα να ζητήσει την απόδοση των οικογενειακών παροχών που έχουν καταβληθεί στους γονείς νέου, βρετανικής ιθαγένειας, με την αιτιολογία ότι ο τελευταίος συνεχίζει τις σπουδές του στην Αγγλία και να αναστείλει την καταβολή των εν λόγω επιδομάτων για τον ίδιο λόγο, και αυτό κατ' εφαρμογή του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ».

2. Εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι το παραπέμπον δικαστήριο ζητεί να εξακριβωθεί αν μία μεμονωμένη απόφαση γαλλικού δημόσιου οργανισμού είναι σύμφωνη

1 — Μετάφραση από τα ιταλικά.

προς το κοινοτικό δίκαιο. Ο έλεγχος αυτός όμως δεν ανήκει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, όπως αυτή καθορίζεται στο άρθρο 177. Πάντως, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το τελευταίο, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που έχουν παρασχεθεί από το εθνικό δικαστήριο, συνάγει από το κείμενο της ερώτησης το πρόβλημα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που αποτελεί τη βάση του ερωτήματος. Στην περίπτωσή μας, οι όροι που χρησιμοποιήθηκαν και οι διευκρινίσεις που έγιναν από το εθνικό δικαστήριο, αποδεικνύουν ότι, στην πραγματικότητα, το τελευταίο επιθυμεί να μάθει μέχρι ποίου σημείου εκτείνεται το προσωπικό και καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής των πρωτογενών κανόνων δικαίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων (άρθρα 48 και επόμενα της Συνθήκης ΕΟΚ) και του κανονισμού περί κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων.

Προσθέτω ότι τα πρόσωπα τα οποία παρέχουν εργασία και τα οποία αφορά το άρθρο 48, πρέπει να είναι υπήκοοι των κρατών μελών. Αυτό ορίζεται από την ίδια τη διάταξη αυτή. Εν πάση περιπτώσει, είναι αναμφισβήτητο ότι οι συντάκτες των Συνθηκών του Παρισιού και της Ρώμης, είχαν την πρόθεση να καθιερώσουν την ελεύθερη κυκλοφορία μόνο για τους πολίτες των κρατών μελών: πρβλ. άρθρα 69 ΕΚΑΧ και 96 ΕΚΑΕ, τα οποία είναι σαφή ως προς το θέμα αυτό.

3. Από όλα αυτά προκύπτει ότι το άρθρο 48 δεν μπορεί να εφαρμοστεί ούτε σε υπήκοο τρίτης χώρας ούτε σε σπουδαστή. Εντούτοις η διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου αφορά κοινωνικές παροχές. Πρέπει επομένως το Δικαστήριο να επεκταθεί και στην εξέταση του κανονισμού 1408/71, ο οποίος διέπει το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινούμενων εργαζομένων.

Θα αρχίσω από το άρθρο 48. Η ελεύθερη κυκλοφορία που εξασφαλίζει το άρθρο αυτό αναγνωρίζεται αποκλειστικά και μόνο στους «εργαζόμενους των κρατών μελών». Είναι γνωστό το ποιους καλύπτει αυτός ο τύπος. Το γεγονός ότι τα άρθρα 48 μέχρι 51 περιέχουν πολλές αναφορές στην *εργασία* εκείνων τους οποίους αφορά η ευεργετική αυτή διάταξη, και ότι η Συνθήκη περιλαμβάνει άλλους ανεξάρτητους κανόνες περί της κυκλοφορίας των προσώπων που δεν ασκούν μισθωτές δραστηριότητες, αποδεικνύει ότι τα πρόσωπα τα οποία αφορά το άρθρο 48 είναι αποκλειστικά και μόνο εκείνα που παρέχουν εξαρτημένη εργασία. Είναι προφανές ότι οι σπουδαστές που δεν ασκούν καμία επαγγελματική δραστηριότητα δεν εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή (βλ. απόφαση της 1. 12. 1977 στην υπόθεση 66/77, Kuyken, Racc. 1977, σ. 2311). Το πολύ, το δικαίωμα κυκλοφορίας μπορεί να αναγνωριστεί στους σπουδαστές λόγω της ιδιότητάς τους ως προσώπων στα οποία παρέχεται μια υπηρεσία.

Το κείμενο αυτό που έχει θεσπιστεί προς εφαρμογή του άρθρου 51 της ΕΟΚ, χρησιμοποιεί, όσον αφορά τα πρόσωπα τα οποία δικαιούνται να υπαχθούν στις ευεργετικές κοινοτικές διατάξεις, έννοια ευρύτερη από εκείνη που έχει υιοθετηθεί για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Πράγματι, εφαρμόζεται σε όλους όσους καλύπτει (υποχρεωτική ή προαιρετική) ασφάλιση σε ένα κράτος μέλος, εφόσον η τελευταία είναι δυνατό να ενταχθεί σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως το οποίο να έχει δημιουργηθεί προς όφελος των μισθωτών (άρθρο 1). Πρέπει πάντως να πρόκειται για υπηκόους των κρατών μελών (προς τους οποίους εξομοιώνονται οι πρόσφυγες και οι απάτριδες που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους), για την οικογένειά τους και τους επιζώντες τους (άρθρο 2). Και εδώ ακόμα, επομένως, οι πολίτες τρίτης χώρας και οι σπουδαστές, αν ληφθεί υπόψη μόνο η ιδιότητά τους αυτή, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως, εκτός αν, φυσικά, οι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις

εξομοιώνουν το σπουδαστή με εργαζόμενο για τη χορήγηση παροχών όπως εκείνες που προβλέπονται στον κανονισμό 1408/71.

4. Κατά την προφορική διαδικασία, ο Richard Meade παρέσχε προσωπικά ορισμένες διευκρινίσεις ως προς την επαγγελματική κατάσταση της συζύγου του. Η τελευταία είχε προσφέρει τη βοήθειά της στο νομικό γραφείο Meade, χωρίς πάντως να αμείβεται, από το 1974 έως το 1977· από την ημερομηνία αυτή ασκούσε επ' αμοιβή καθήκοντα διαχειριστού σε διάφορες εταιρείες. Κατά το Meade, ο γαλλικός οργανισμός κοινωνικής ασφαλίσεως όφειλε επομένως να καταβάλλει τα οικογενειακά επιδόματα στη σύζυγό του δυνάμει της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως.

Εντούτοις, όπως είναι γνωστό, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 177. Ο έλεγχος ως προς την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών δεν εμπίπτει, επομένως, στην αρμοδιότητά του και ανήκει στο εθνικό δικαστήριο. Στο τελευταίο εναπόκειται να ορίσει αν, κατά το χρόνο των πραγματικών περιστατικών, η έννοια του μισθωτού κατά το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71 μπορούσε να έχει εφαρμογή στη σύζυγο Meade και αν, επομένως, η τελευταία είχε το δικαίωμα να εισπράττει τα οικογενειακά επιδόματα για τέκνο το οποίο κατοικούσε σε άλλο κράτος μέλος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 73, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού.

5. Βάσει αυτών των απλών και μη επιδεχομένων αμφισβήτηση παρατηρήσεων, προτείνω να απαντήσει το Δικαστήριο ως ακολούθως στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε, με παρεμπίπτουσα απόφαση της 3ης Ιουνίου 1983, η Commission de première instance du contentieux de la sécurité sociale et de la mutualité sociale agricole του Παρισιού, στο πλαίσιο κύριας δίκης που αφορά αγωγή της Caisse d'allocations familiales de la région parisienne κατά των συζύγων Meade:

Τα άρθρα 48 και επόμενα της ΕΟΚ έχουν την έννοια ότι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας ανήκει μόνο στους μισθωτούς που είναι υπήκοοι των κρατών μελών. Το άρθρο 2 του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζεται επίσης στους απάτριδες και τους πρόσφυγες που κατοικούν σε κράτος μέλος μόνο ως προς ως παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως.